

Opinió

Guerres petites, 1a Jornada d'Oci Alternatiu de la Garrotxa

“I en totes les edats, una certa forma bàrbara de guerrear sempre s’havia lliurat amb soldats de plom i llauna, amb totes les armes de la boscúria, amb la caputla, amb el tirador de goma, el rifle de balins –una excusa per a col·locar i tombar homes. L’avenç de la civilització ha apartat aquestes rudes competicions de la sala de jocs. Ja han desaparegut. [...] I com de millor és aquesta amistosa miniatura comparada a la Cosa Real! Ací, un remei homeopàtic per a l’estratega amb imaginació. Aquí hi ha la premeditació, l’emoció, l’esforç intel·lectiu per acumular victòria o desastre – i no hi ha cossos destrossats, ni bells edificis fets runa ni països en desgràcia, no hi ha les petites crueltats quotidianes.”

H.G. Wells

Rondava el 1780 quan el prussià Johann Christian Ludwig Hellwig inventava un joc de taula pensat per als estudiants de les acadèmies militars. Era un joc diferent als d’aleshores, en el qual els futurs oficials practicaven en un taulell reglat els moviments de fitxes, representant escamots, sobre els diversos terrenys que el dia de demà es trobarien als camps de batalla d’Europa, amb la puixança de Napoleó. Hellwig havia inventat el Joc de Guerra, *Das Kriegsspiel*, el *wargame*.

El joc de guerra era una espècie de simulació i terreny de proves, una pràctica obligada per als aprenents de general i els oficials d’arreu: desplegar els soldats en posicions avançades, valorar els punts febles de les posicions enemigues, adaptar-se als moviments del rival... Es practicaven totes les habilitats que un comandant vàlid havia de posseir en aquella època de fusells i canons, de càrregues de cavalleria i salves de pólvora. Emprant daus o sistemes matemàtics per calcular la punteria dels soldats minúsculs, de vegades un escamot defallia i abandonava la posició, presos del pànic, i es batien en retirada: els oficials també havien d’aprendre a bregar amb aquests revessos de l’atzar que es donaven en els pitjors moments. La pràctica es va estendre per les acadèmies i quarters generals dels exèrcits europeus,

i alhora també es va descobrir quelcom inesperat: jugar-hi era divertit.

Amb els anys arribarien nous jocs de guerra, més sofisticats, i alguns començarien a tenir acollida entre el públic general: no seria fins a 1913 que H. G. Wells (*La guerra dels mons*, *La màquina del temps*, *L’home invisible*) escriuria el llibre que redefiniria els jocs de guerra: *Guerres petites*. Wells aprofità les figures de plom que se solien col·leccionar d’exèrcits napoleònics i es disposà, juntament amb altres amics escriptors, a lliurar noves guerres a una escala miniaturitzada. Modelaven miniatures de cases, boscos i rius, que en les estones lliures l’es-

El passat dissabte 31 de gener vam fer la nostra primera jornada d’Oci Alternatiu de la comarca, al Centre Cívic de Riudaura, amb molt bona rebuda i més d’una trentena de participants. Qui va voler va poder passar a veure els taulells, provar diversos jocs i orientar-se per començar en aquest món de batalles en miniatura, basades en eres mitològiques, com *El Senyor dels Anells*, o històriques, com la Guerra dels Catalans.

El nostre enfoc vol donar a conèixer una afició eclèctica, que no és només un joc: un gimnàs per a la imaginació, on s’entrelliga la destresa manual i totes les vessants artístiques, en modelar i pintar mi-



criptor esculpia i pintava, i entre les quals lliuraven les seves batalles al jardí. D’ençà d’aquelles primeres escomeses, avui en dia el panorama dels jocs de guerra és una afició que trobem a moltes taules de joc arreu del món, i també a casa nostra.

**“no és només un joc:
 un gimnàs per a la
 imaginació”**

Des de l’associació Garrotxa Mitjana promovem el joc de guerra al nostre país; hi juguem tossudament en català, mentre en difonem contingut per a qui vulgui iniciar-s’hi.

niatures, escriure, i finalment jugar entre amics batalles de caire històric o fantàstic. L’anomenem *oci alternatiu* per la diferència d’enfoc amb el que estem acostumats: de consumir com a espectadors passius contingut que se’ns ven a ser agents actius en la creació del nostre propi oci. Convidem tothom qui hi estigui interessat a buscar més informació i a endinsar-se en aquest món de guerres petites.



Joan Codony
 cofundador de Garrotxa Mitjana



Il·lustració: Quim Domene

MONOGRAFIES

SALA, Pere; GRAU, Jordi i BRETCHA, Gemma,
Dues pedres. Paisatges persistents,
Olot: Observatori del Paisatge de
Catalunya, 2025, 239 p.

ARTICLES

CARRERA-FOSSAS, Eduard i
TRULL-OLIVA, Carme,
“La voz del vecindario: trabajo social
comunitario para la participación y la
organización colectiva en contextos
de diversidad y desigualdad.
Lecciones desde la ciudad de Olot”,
dins P. MÉNDEZ-DOMÍNGUEZ
et al. (coord.), *X Congreso de la
Red Española de Política Social.*
*Universidad de La Rioja, 22 a 24 de
octubre 2025. Libro de resúmenes*,
Logronyo: Universidad de la Rioja,
2025, p. 256.

CLARÀ, Tura,
“Les cançons carlines de Miquel
Clarà i Cabruja. La batalla del Toix”,
dins *Conflictes bèl·lics al Pirineu*.
21es Trobades Culturals Pirinenques,
Andorra la Vella: Societat Andorrana
de Ciències, 2025, p. 147-160.

COLOMER, Joel,
“Mercaderes de paños en las villas
mercado de la diócesis de Girona.
Actividad y redes clientelares a
principios del siglo XIV”, dins C.
VERNA (ed.), *Entreprises rurales en
Méditerranée occidentale (XIIIe-XVle
siècle)*, Madrid: Casa de Velázquez,
2025, p. 161-174.

COLOMER, Joel,
“Mujeres empresarias en Besalú
a principios del siglo XIV. Una
propuesta prosopográfica”, dins C.
VERNA (ed.), *Entreprises rurales en
Méditerranée occidentale (XIIIe-XVle
siècle)*, Madrid: Casa de Velázquez,
2025, p. 259-270.

ESPADALÉ, Jordi,
“Com era el Sant Joan [les Fonts] de
1714?”, *El Soroll. Revista Semestral*,
82, desembre 2025, p. 40-45.

FUMANAL, Miquel Àngel,
“La segona guerra carlina a Olot:
el segrest de Maria del Tura Bolòs

i Saderra”, dins *Conflictes bèl·lics al
Pirineu...*, p. 109-116.

FUMANAL, Miquel Àngel,
“Les altres pedres gironines”, *Revista
de Girona*, núm. 354, gener-febrer
2026, p. 80-83.

FUMANAL, Miquel Àngel i FREIXAS,
Pere,
“Made in Girona: el gran chantier de
Pedret”, *Revista de Girona*, núm. 354,
gener-febrer 2026, p. 57-79.

ILLAS, Edgar,
“El poder d'ésser del català”, *Revista
de Catalunya*, núm. 331, 2025,
p. 31-38.

LLAGOSTERA, Antoni,
“L'escenari de la batalla del Toix”,
dins *Conflictes bèl·lics al Pirineu...*,
p. 141-146.

LÓPEZ, Joan,
“La Guerra Gran a la vegueria de
Besalú (1793-1795)”, dins *Conflictes
bèl·lics al Pirineu...*, p. 97-108.

MARTÍ, Laia,
“Oficis i establiments antics:
El Supermercat d'en Bas”,
*Puigsacalm. Circular Social del Grup
Excursionista, Cultural i Alpinista
de Sant Esteve d'en Bas*, núm. 168,
gener-març 2026, p. 5-7.

REIXACH, Albert i VICIANO, Pau,
“Social mobility in the towns and
countryside of the late medieval.
Crown of Aragon (c.1300-c.1550):
sources and methodological
approaches”, dins A. ORLANDI (ed.),
*La mobilità sociale nelle società
preindustriali: tendenze, cause ed
effetti (secc. XIII-XVIII) / Social
mobility in pre-industrial societies:
tendencies, causes and effects (13th-
18th centuries)*, Firenze: Firenze
University Press, 2025, p. 133-171.

SIMARRO, Miguel,
“La ‘Theorica y practica del temple’
de Antonio Soler. Un recorrido
alternativo”, *Revista de Musicología*,
vol. 48/2, juliol-desembre 2025,
p. 451-488.

SITJES-FIGUERES, Rosa et al.,
“Juventud en Olot: necesidades,
participación y políticas locales para

la cohesión social”, dins P. MÉNDEZ-
DOMÍNGUEZ et al. (coord.), *X
Congreso de la Red Española...*,
p. 416.

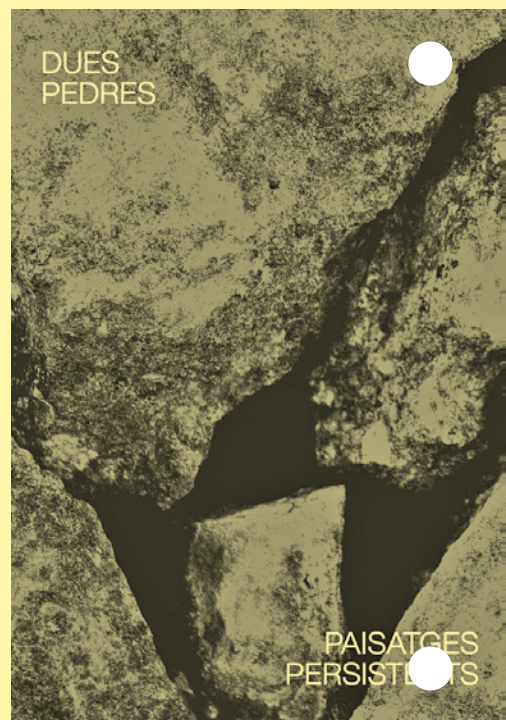
SOLÀ, Xavier,
“La pedra volcànica en el paisatge
arquitectònic de la Garrotxa i la
Selva”, *Revista de Girona*, núm. 354,
gener-febrer 2026, p. 94-96.

TOMÁS, Salvador,
“‘La Justicia’. Miguel Blay y Fábrega,
1918-1920”, dins A.V. SEMPÈRE (dir.),
Una mirada laboralista a la escultura,
Madrid: Agencia Estatal BOE, 2025,
p. 999-1014.

TRULL-OLIVA, Carme et al.,
“Juventud en Olot: exclusión
residencial, vulnerabilidad
habitacional y el impacto social
de la vivienda”, dins P. MÉNDEZ-
DOMÍNGUEZ et al. (coord.), *X
Congreso de la Red Española...*,
p. 235.

VALERI, Xavier,
“Història: Gent d'abans (III)”, *El
Soroll. Revista Semestral* [Sant Joan
les Fonts], núm. 82, desembre 2025,
p. 27-29.

VILA, Pep,
“Fra Sever d'Olot, hortolà i remeier
caputxi”, *Revista de Girona*, núm.
354, gener-febrer 2026, p. 60-61.



Merescudament, el notari, historiador i genealogista Ignasi Casanovas-Permayer i Casas (Barcelona, 1940-2025) va ser recordat, el dissabte 21 de febrer, pels Amics de Besalú i el seu Comtat a la Sala Gòtica del Palau de la Cúria Reial de Besalú. La seva tasca ingent de recerca en els arxius de les comarques gironines, aplegada en els quatre volums de *La noblesa gironina de privilegi de generositat. Setge de la Força de Girona 1462*, bé s'ho valia, i va comptar amb una resposta entusiasta d'amics, col·legues i coneguts.

afirmava, tan sols pretenia reivindicar que “aquests llinatges dels pagesos catalans de tot arreu de l'antiga diòcesi de Girona que estudiem van ser necessaris per obrir Catalunya al món i donar començament i origen a l'edat moderna”.

I no hauria dut a bon port la seva obra de recerca sense la connexió i el suport de la seva esposa, Maria Dolors Planadecursach i Vinyes, que participava sempre en l'ordenació de les dades, el dibuix dels escuts familiars i la confecció dels arbres genealògics.



Foto: Quim Roca Mallarach.

El conferenciant, l'investigador Jordi Mestres, va reconèixer que es resistia a qualificar l'homenatjat de *genealogista*. De raons no n'hi falten: va argumentar que “mentir com un genealogista” era una expressió corrent en el segle XIX i que això no s'adeia gens amb el perfil de l'Ignasi. Aquella creença, ben fonamentada, que els artífexs d'arbres genealògics eren capaços d'avaluar vinculacions familiars inexistents per tal d'aconteixar la vanitat dels nou-rics que els encarregaven no concorda de cap de les maneres amb el personatge. Per formació, coneixements i conviccions, però sobretot perquè allò que el movia era una passió autèntica per la genealogia, no les ganes de quedar bé amb els hereus. Com

Molt encertadament, els Amics de Besalú van fer a mans dels familiars de l'Ignasi una placa commemorativa de l'acte d'homenatge que posava en primer pla el seu paper com a “teixidor d'històries familiars i guardador de la memòria”. Una manera excel·lent de recordar-lo.

Sandra López



En el marc del Pla Bruniquer, el Taller de Restauració de Document Gràfic del monestir de Sant Pere de les Puel·les, de Barcelona, ha acabat el procés de neteja, desinfecció i consolidació del **manual notarial** més antic procedent de l'antiga notaria de Sant Pere de Besalú. El volum, en mal estat de conservació pel pas del temps, conté les escriptures protocol·litzades per l'escrivà Pere Ferrer entre 1315 i 1318 i forma part del Fons Districte notarial d'Olot de l'Arxiu Comarcal de la Garrotxa (ACGAX). Ara podrà ser digitalitzat per facilitar-ne la consulta als investigadors.



Ja es pot consultar al repositori cooperatiu TDXCat la tesi presentada el 2024 a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona (UB) per l'artista i professor **Job Perramon Ramos** (Olot, 1974), *A la intempèrie, intersticis entre la paraula i el lloc*. Site-specific film a l'*Astacifactoria del Molí de les Fonts*. La recerca s'inscriu en el centre de reproducció del cranc de riu de potes blanques situat a l'antic molí fariner de les Fonts, que permet múltiples interaccions entre el treball de camp científic i el treball artístic.



Les Distincions a Establiments Històrics 2025 han premiat, entre altres, la centenària Electricitat Mas, nascuda a Olot com a botiga de reparació d'aparells elèctrics i ràdios, i la Carnisseria Montserrat, un negoci familiar de Sant Feliu de Pallerols fundat l'any 1950. Aquesta ha estat la 46a edició dels premis concedits per la Cambra de Comerç de Girona, que han reconegut ja 765 establiments comercials i industrials de les comarques gironines.

Del dinou al vint-i-u Els servidors públics

La principal debilitat del nostre sistema democràtic és el comportament dels professionals de la política. En conjunt, estan mal vistos pels reiterats casos de corrupció i també per les condicions de treball que s'autoassignen, per a ells i el seu personal de confiança. La gran majoria de polítics treballen poc i cobren uns sous desorbitats. Sobretot si ho comparem amb el salari que rebrien a l'empresa privada, si trobessin feina. Per més inri, no són responsables pecuniaris de la seva gestió, per nefasta que hagi sigut.

Abans del Sexenni Democràtic (1868-1874), ser alcalde o regidor no era una vocació, era una obligació ineludible. La gran majoria de candidats mirava d'escapolir-se'n perquè el càrrec comportava molts maldecaps i cap remuneració. Les principals funcions del consistori eren recaptar els impostos que el govern assignava al municipi, reclutar entre els veïns els soldats que requeria l'exèrcit i allotjar i alimentar els destacaments militars que patrullaven pel país. També havien d'organitzar els serveis bàsics (enllumenat públic, abastament d'aigües, sereno, recollida d'escombraries) i pagar els mestres i funcionaris estatals. En aquell moment no hi havia un sistema d'impostos com el d'ara i per fer el pressupost l'Ajuntament reunia els representants de cada sector econòmic (propietaris, rendistes, botiguers, fabricants i professionals liberals) i pactaven quan aportaria cada grup i en què es gastarien els diners. Ser nomenat era arriscat perquè, a final de mandat, els regidors sortints s'havien de fer càrrec personalment del dèficit municipal que poguessin haver generat. No era només qüestió de gestionar bé: calia tenir sort i no ensopegar amb una guerra, revolta, epidèmia o crisis econòmica, perquè l'Estat no perdonava mai els seus ingressos. Al contrari: establia recàrrecs en moments de crisi. Per si això fos poca cosa, també es feia responsables els regidors de tot el que passava al municipi. L'any 1845, el capità general va dissoldre l'ajuntament olotí i va imposar una multa quantiosa a cada regidor perquè el dia abans del sorteig militar tots els candidats a soldat van fugir, tot cridant "fora

quintes" i "visca Catalunya". El crit identitari venia a tomb perquè abans del Decret de Nova Planta el rei no podia reclutar catalans per a les seves guerres; només si algú envaïa el Principat.

Durant la Restauració Borbònica (1876-1923) formar part del consistori va deixar de ser tan perillós perquè els regidors ja no s'havien de fer càrrec del dèficit, no hi havia guerres a la península i el sistema impositiu estava més estructurat. Això va estimular l'aparició de regidors vocacionals: gent que volia fer coses per la ciutat (arreglar el teatre, crear una biblioteca i un museu o fer una caserna). Ser regidor va passar a ser una activitat política que tothom va voler fruir. Fins i tot aquells que no tenien medis de subsistència alternatius al treball diari. L'any 1895, els regidors que havien ostentat el poder local des de sempre van voler escenificar la incongruència del sistema democràtic, votant per alcalde i tinent d'alcalde els regidors electes en la candidatura d'esquerrers. Uns regidors que havien de treballar per viure. Els elegits, vexats i escarnits per la premsa de dretes, van haver de renunciar perquè no disposaven del temps que requeria l'alcaldia i el govern municipal.

Van haver de transcórrer 40 anys més perquè s'assignés un sou a l'alcalde i els regidors. Va ser durant la darrera guerra (1936-1939), quan pràcticament tots els regidors eren obrers o pagesos, sense cap altra font d'ingressos que la seva capacitat de treballar. La Generalitat, però, només va permetre professionalitzar l'alcalde i els tinent d'alcalde. A Olot, quatre com a màxim. Com podeu comprendre, va costar Déu i ajuda acordar qui viuria del càrrec i qui hauria de seguir treballant. Tot i així, honrats com eren, es van assignar un sou igual al que rebien els obrers poc especialitzats i els aturats. Molt menys del que cobraven els treballadors municipals i els oficinistes i els encarregats de les fàbriques. Això sí, una mica més que les obreres i els refugiats.

Joan Barnadas
joan.barnadas@gmail.com



Aniversari Centenari del pont de Colom, d'Olot

El mes de març de 1926 van començar les obres de fonamentació d'un pont sobre el Fluvià, al Pla de Llacs olotí, que havia d'unir la plaça d'Espanya amb la d'Amèrica. Era la peça imprescindible per estendre i unir les dues parts de la ciutat jardí ideada per Manuel Malagrida Fontanet entre 1916 i 1925. Simbòlicament, el promotor va voler que dugués el nom del descobridor del continent americà.

La construcció, d'obra i carreus de pedra, va ser dissenyada per l'arquitecte municipal Josep Esteve Corredor (Girona, 1896-1965) i va ser inaugurada solemnement l'any següent, en presència de la família reial espanyola. De vida efímera, perquè va ser volat el febrer de 1939 per les tropes republicanes en retirada, el pont va ser substituït l'any 1956 per una palanca de ferro i fusta apta només per a vianants.



La nòria del temps De pagesos a peons

No ho podem posar tot en la motxilla dels pagesos. És veritat que en un moment donat les noves generacions que havien de substituir els avis i els pares a les masies van renunciar-hi a la recerca d'una vida més fàcil. I aquest país, que es podia haver convertit en l'horta d'Europa, ha esdevingut un aspirant a desert del Mediterrani del nord. Però aquesta fugida del camp no s'entendria sense la col·laboració imprescindible dels diferents governs que ens han no-governat durant els darrers vuitanta anys.

El 1937, la part insurrecta feixista va inventar, per tal d'acabar amb la pagesia, el gran instrument demolidor que fou el Servicio Nacional del Trigo. Consistia en robar per llei el blat als pagesos, que havien de sembrar obligatòriament unes vessanes proporcionals a les hectàrees que cultivaven i havien de lliurar el gra que hi obtinguessin a aquest maleït servei. Se suposa que la idea anava encaminada a facilitar farina als forns de pa per pal·liar la fam, la gran plaga d'aquells anys. Però, curiosament, de les fleques només en sortia pa de blat de moro. No sé què passava en altres províncies, però a la de Girona es va descobrir que el blat anava directament al graner del governador civil, que el derivava cap a un comprador estranger. Un negoci rodó: el Servicio pagava i el governador cobrava. Un exercici semblant es va fer amb l'oli i amb tots els productes que estaven intervinguts.

La dictadura d'en Francisco va tractar tan malament com va saber la gent del camp, que —a més de les plagues habituals: sequeres, pedregades, gelades...— estava totalment indefensa davant dels atacs de l'Estat. Els pagesos varen sortir dels quaranta anys de la postguerra cansats, menyspreats per una societat que, cada vegada més, s'aplegava a les ciutats. A la Garrotxa, Olot i el seu entorn estava farcit de fàbriques que requerien braços. Era una feina segura, a recés de tempestes i ventades, amb almenys un dia festiu —el matí del dissabte era encara laborable; finalment, l'anhelada setmana anglesa havia arribat de la resta del món amb anys de retard, com tot—, i el jovent en edat de buscar-se un camí en la vida anà abandonant les masies. Unes masies que resistiren fins que els vells pagesos no pogueren més i en tancaren les portes. Els governs de la monarquia tampoc no han fet res per ajudar la gent del camp perquè no deixés la feina, al contrari d'altres estats, que han subvencionat el fet de viure al camp i mantenir-hi ramats que netegen el sotabosc: que han ajudat els treballadors que conreen els camps i fan de tallafor, mantenen la biodiversitat i fressen els camins d'accés al bosc.

Avui dia, hi ha sectors agrícoles de la nostra comarca que fan pena. S'ha deixat que una gent que va suportar totes les inclemències imaginables abandonés les seves llars sense moure ni un dit. Diria que fins i tot s'ha esperonat que la terra sigui un erm.



Hem de parlar L'Àngel de la guarda

Prou coneguts són els casos de personatges que no han nascut en terres catalanes i que adopten el català quan fa més o menys temps que viuen o treballen aquí: l'escriptor Matthew Tree; l'historiador Paul Preston; l'exfutbolista Txiki Begiristain; Michel, l'entrenador del Girona; la model Martina Klein; l'actor Vigo Mortensen... Avui ens fixarem en un d'aquests noiets que va arribar fa una colla d'anys a Catalunya.

Situem-se. Som a l'any 1854 i el vailet, de mirada pura i brillant, només té 9 anys. Es diu Àngel. L'Àngel, que ha arribat de Gran Canària, aprèn el català gràcies a l'àvia materna, a les amistats, tot jugant pels carrers del Vendrell... Resulta que li agrada molt anar a estudi i, sobretot, escriure. De ben jovenet, té clar que vol ser escriptor. I de seguit s'hi posa. D'això se'n diu anar cara a barraca! Els primers versos els fa en la llengua materna, el castellà, però aviat un amic li aconsella fer-ho en la llengua que està de moda si vol ser present en els premis literaris de l'època: el català. Per això són els amics, no? És així com, el 1872, fa un cop de cap i decideix escriure només en llengua catalana. L'Àngel escriu poesia, tragèdies i drames, i té com a referents autors de la talla de Shakespeare, Víctor Hugo o Schiller.

El nostre escriptor va per via en tot això de les lletres i amb 30 anys obté un accèssit als Jocs Florals de Barcelona. Qui el va pelar! I no es queda pas quiet: l'any següent rep la Flor Natural al millor poema amorós per "Cleopatra" i l'altre, el 1877, rep el títol de Mestre en Gai Saber per haver guanyat els tres principals premis dels Jocs Florals en un mateix any. La mare que el va matricular!

Essent un escriptor de renom, va a preu fet i aviat arriba a ser el president de l'Ateneu Barcelonès. Fins aquell moment, els discursos sempre s'havien pronunciat en castellà. I el nostre Àngel, el 30 de novembre de 1895, no només diu el discurs de la presa de possessió com a president de l'entitat en la llengua de la terra, no, sinó que declama: "I ara, catalans, diguem-ho ben alt: vergonya eterna als qui reneguen de llur llengua (...) Perquè la llengua és l'ànima d'un poble, i matar-la és matar-lo".

Ai las, com el varen aplaudir uns —*La Veu de Catalunya, L'Avenç o La Renaixença*— i com el varen criticar uns altres —bàsicament la premsa de Madrid però també la burgesia castellanitzada, que a l'Ateneu també n'hi havia (són a per tot!).

Sigui com sigui, el discurs de l'Àngel encara s'estudia i es recorda com un gest de dignitat nacional que, ademés, va tenir influència en el catalanisme polític i en la futura fundació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907). Com a escriptor, l'Àngel de la guarda del català encara avui es llegeix i, qui més qui menys, ha vist al teatre alguna de les seves obres. A més, té un rècord: és l'escriptor més proposat (17 vegades!) als Premis Nobel de literatura. Pitjor que en Pere i el llop, pobre Guimerà!



Apunts i repunts naturals

Inversions urgents

Diffícilment pot millorar la qualitat de l'aigua del riu Fluvià al seu pas per Olot si no se soluciona el greu problema que representa que cada vegada que plou els sobreexidors dels sistema de sanejament públic d'Olot entrin en càrrega i aboquin les aigües residuals al riu. El més fotut de tot és que no cal un xàfec gaire gran perquè això passi: amb una precipitació curta però intensa, un patac d'aigua, ja n'hi ha prou. S'ha de dir que el nivell d'impacte dels abocaments al riu depèn del cabal circulant que presenti en aquell moment. La situació més crítica, tota vegada la més habitual, es dona quan plou sobtadament i pel riu baixa poca aigua. Aleshores, com que l'abocament es produeix en un riu amb una mínima capacitat de diluació, l'afectació és fatal per a la majoria d'organismes que hi viuen.

Les causes són diverses. En primer lloc, l'antiguitat de la xarxa de sanejament. L'estació depuradora d'aigües residuals (EDAR) d'Olot va ser una de les primeres en construir-se a les comarques gironines (1977). Per fer passar el col·lector per l'interior de la ciutat es va aprofitar la xarxa de sanejament municipal existent en aquells moments. En altres sectors es va instal·lar un sistema de sanejament en alta amb els corresponents sobreexidors per evitar la sobresaturació del sistema en moments de precipitacions. Això vol dir que els col·lectors, en alguns trams, tenen prop de 50 anys d'antiguitat. Aquesta antigor i el fet que el col·lector fos construït amb canonades de fibrociment, com es feia aleshores, fan que presenti un desgast i un deteriorament important. També hi té una incidència rellevant el pendent mínim d'alguns sectors, ja que això afavoreix la decantació de sorra, reduint la secció útil del col·lector, i l'entrada en servei dels sobreexidors. Un segon factor és l'exagerada longitud del sistema i, conseqüentment, l'elevada superfície de la conca de drenatge. És important recordar que, actualment, el sistema de sanejament públic d'Olot dona servei als nuclis de Sant Esteve d'en Bas, les Preses i Olot, juntament amb una petita part de Santa Pau, la Vall de Bianya i Sant Joan les Fonts. Això representa més de 200 km de

xarxa de clavegueram i col·lectors. El tercer factor és l'increment del volum d'aigua transportada. Aquí hi contribueix tant el fet que molts barris no disposin de xarxa separativa com que el cabal d'aigua que avui es genera és molt superior al d'anys enrere, perquè tots els nuclis urbans del sistema han experimentat creixements residencials i industrials. En resum: la xarxa se'ns ha fet vella i obsoleta.

“el nivell d'impacte dels abocaments al riu depèn del cabal circulant”

Davant d'aquesta realitat, que fa massa temps que dura, què s'hi pot fer? Doncs, molt senzill: destinar recursos a millorar les infraestructures de tot el sistema de sanejament. Això vol dir, per una banda, construir l'anomenada EDAR de l'Alt Fluvià ja que reduiria la longitud del col·lector i proporcionaria un major marge de gestió a l'EDAR d'Olot. La bona notícia és que la seva construcció ja està prevista en el Programa de Gestió específic dels Sistemes públics de Saneja-

ment en alta de Catalunya (PGSAC), promogut per l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA), en el període 2022-2027. Bé, en principi només falta un any. I, per altra, invertir decididament en la millora de tota la xarxa de col·lectors i clavegueram. Actualment, està en fase de licitació la redacció del Pla Integral de Gestió del Sistema de Sanejament d'Olot (PIGSS), finançat per la mateixa ACA i les diputacions respectives. L'objectiu d'aquest pla és identificar les actuacions a fer per minimitzar l'impacte dels sobreexidors sobre el medi natural.

Si ens basem en les previsions, sembla que primer arribarà l'EDAR de l'Alt Fluvià abans que les millores en els col·lectors. Però tan important és una cosa com l'altra i, en lloc d'excusar-se en el que no fan els altres, s'hauria de fer un front comú per reivindicar-les totes. Tant de bo s'escurressin els terminis. Necessitem aconseguir que l'abocament de les aigües brutes al riu Fluvià, a Olot, deixi de ser un fet habitual i passi a ser un fet excepcional. El riu, ho agrairà i el conjunt de la ciutadania, també.

Emili Bassols i Isamat



Impressions d'un paisatge, 38

El tren d'Olot, arribarà quan podrà?

El creixement demogràfic a Catalunya es concentra al voltant dels principals corredors ferroviaris



La Vanguardia

Per a l'historiador britànic Tony Judt, els ferrocarrils van ser la innovació més transformadora de l'era industrial. En l'assaig "The Glory of the Rails", publicat per la *New York Review of Books* el 2010 –pocs mesos després que morís, massa d'hora i a causa d'una malaltia cruel–, Judt sosté que el ferrocarril va canviar el nostre món de maneres que avui és difícil de comprendre. De fet, el tren va remodelar la nostra concepció del temps i de la distància, i va transformar la nostra comprensió dels paisatges mateixos pels quals ara era possible viatjar. D'aquesta manera, va canviar la percepció de la gent sobre els límits del seu món. A més, i de forma important, com a forma de transport sociable, les estacions, els trens i les vies per les quals circulen van ser un "acompanyament necessari i natural per a l'aparició de la societat civil".

A casa nostra, els progressistes del segle XIX ho van tenir clar: el ferrocarril era un instrument de progrés social, que portava la llum de la llibertat i de la il·lustració als racons més foscos de la nostra geografia. A Olot mateix, l'arribada del "carrilet" l'any 1911 va ser saludada també en uns termes semblants. Però la motorització de la societat catalana als anys 1960, amb el mo-

del 600 de la SEAT com a icona, va anar en contra del transport col·lectiu i, de la mateixa manera que a Barcelona es va suprimir el tramvia, la línia de ferrocarril Olot-Girona es va clausurar l'any 1969.

Avui hi ha una certa nostàlgia pel "tren petit" d'Olot, i se'l qualifica d'"entranyable". N'hi ha algun estudi, un llibre de fotografies sobre el tren "desaparegut" i fins i tot un llibre-còmic, amb text de Pep Fargas i il·lustracions d'Albert Carrillo, que parteix del descarrilament del tren l'any 1946 –en una acció de sabotatge duta a terme pel maquis. Però no és únicament una mirada enyorada sobre el carrilet, el que ens convé. Fa poc, *La Vanguardia* es feia ressò d'un estudi que assenyala que el creixement demogràfic dels últims vint-i-cinc anys –en què Catalunya ha passat dels sis als vuit milions d'habitants– es concentra al voltant dels corredors de ferrocarril ja existents, notablement entorn de les línies R4 i R1.

"avui el ferrocarril torna a ser vist com un símbol, i una eina, del progrés"

Aquest creixement respon, de fet, a una constant històrica: fa dècades que sabem que el gruix de la població i de l'activitat econòmica catalanes es concentra en una franja de pocs quilòmetres a les dues bandes de l'AP7. Ara hi ha un motiu de pes, per a aquest creixement: la manca d'habitatge a l'àrea de Barcelona desplaça la població, de forma creixent, cap a la perifèria metropolitana, i això fa que augmentin considerablement els usuaris del tren de Rodalies. Però en el mapa que acompanya la informació sobre el creixement demogràfic vinculat als principals corredors ferroviaris, hi ha una anomalia destacable: Olot, que és una de les poques excepcions d'un lloc on la població creix i que no està a la vora d'una de les línies de tren.

El mateix diari es feia ressò, l'endemà (24/02/26) de la informació

de Rodalies, d'un estudi publicat per Funcas on se subratlla "la falta de racionalitat en les inversions" a l'Estat espanyol en matèria d'infraestructures: d'una manera molt cridanera, Espanya està al davant dels països europeus en kilòmetres d'autopistes i autovies i a la cua en kilòmetres de carreteres convencionals, de la mateixa manera que està molt per davant en kilòmetres de ferrocarril d'alta velocitat (recordeu-ho: el segon país del món després de la Xina!) i a la cua en kilòmetres de ferrocarril. Una estratègia de país ric de nou que no és ni sostenible ni raonable, com s'ha demostrat.

Som a temps de revertir aquesta estratègia equivocada? No em faig gaires il·lusions sobre la possibilitat de recuperar, algun dia, aquella dita que afirmava, irònicament, que "el tren d'Olot surt quan vol i arriba quan pot". He llegit que hi ha un estudi impulsat per un organisme administratiu sobre la possibilitat de tornar a posar en marxa una línia de tren o de tramvia que refaci el camí de l'antic carrilet, però, com passa tan sovint amb projectes d'aquesta envergadura, tinc el temor que quedarà dins un calaix, sepultat per altres urgències pressupostàries que li passaran al davant. La constitució recent d'una Associació Pel Desenvolupament del Ferrocarril i el Transport Públic a les Comarques Gironines permet de constatar, tanmateix, que hi ha una nova sensibilitat i una mobilització incipient en aquest sentit, que té lloc sota l'imperatiu de fer possible una mobilitat sostenible per a la demarcació gironina. A Tony Judt li agradaria molt constatar que avui el ferrocarril torna a ser vist com un símbol, i una eina, del progrés.



Josep M. Muñoz

Vivències Arribar a final de mes

A la tardor vaig visitar al CCCB la World Press Photo 2025, una mostra de fotoperiodisme que ens recorda que el món és més complex del què sembla. En una de les sales, un guia mostrava a un grup de joves una fotografia d'una protesta i en delimitava fragments amb un petit marc de cartró: un rostre, una mà, una pancarta... "Si mires només una part –els deia–, el que veus és sempre incomplet." Aquella escena em va fer pensar que la memòria funciona de manera molt semblant. No recordem contextos complets, sinó fragments acotats per petits marcs que retenen allò que, per algun motiu, va quedar molt fixat.

Pocs dies després, un amic ens va enviar la seva felicitació de Nadal que evocava les targetes amb què carters i escombriaires recollien l'*aguinaldo*. Aquella imatge tan senzilla em va obrir un marc molt

"les economies ajustades també generaven recorreguts propis"

concret: el de casa meva, a l'Olot dels anys cinquanta, on sempre costava arribar a final de mes. El pare feia de brunyidor en una fàbrica de pells, però amb aquella feina no n'hi havia prou. La completava amb tot allò que anava sortint: cobrador de rebuts de la Protectora Mundial, vigilant a fires i espectacles –a les curses de motocròs a la Pinya, als toros o a la fira de Sant Lluç– i també controlava les entrades al camp de la Unió Esportiva Olot. Aquesta última feina em donava l'oportunitat d'anar a futbol cada quinze dies i veure jugar l'Europa, el Figueres o el Girona. Aquell contacte precoç amb el futbol ha acabat fent l'efecte d'una vacuna: avui, amb el camp a tocar de casa, no hi vaig mai. La mare treballava de repassadora en una fàbrica de gènere de punt. Com el pare, completava els ingressos amb feines fetes a casa, amb materials que les empreses repartien i recollien al cap d'uns dies. D'aquí en vaig treure un aprenentatge pràctic: vaig aprendre a muntar fusibles de porcellana de ca l'Arturo Simon, una habilitat que,

per cert, mai no he tornat a utilitzar.

En aquest context, una altra de les maneres habituals de fer quadrar l'economia era *fer la paga*. Consistia en una mena de tracte no escrit entre el botiguer i el comprador: cada setmana s'aportava una quantitat que s'anotava en una llibreta –la llibreta de la paga–, que feia alhora de registre i de guardiola. Servia tant per anar pagant, setmana rere setmana, un article que t'havien avançat com per anar acumulant un fons, si aquell mes la cosa anava una mica millor. Era un sistema basat en la confiança i, de passada, també generava fidelitat: un cop tenies paga en una botiga, difícilment la canviaves. A casa, la mare la feia a Can Soms, al carrer del Sastres, on compràvem mitges, mitjons, samarretes i calçotets, i a Can Roca, darrere del Tura, on hi havia camises, jerseis i robes de tota mena. Moltes botigues d'Olot tenien una cartera de clients de la paga; no era una excepció, sinó una manera habitual de fer.

Una altra forma d'entrar diners a casa era recórrer al parracaire. Molts carrers encara estaven sense asfaltar i no era estrany trobar a terra trossos de metall: restes de canonades, fils elèctrics o peces que algú havia descartat. El pare tenia unes coixineres de roba i, a dins, hi anàvem posant el que recollíem, ben separat: en una, el plom; en una altra, el ferro, l'aram o el llautó, i al cap de l'any ho venia al parracaire. També recollíem les ampolles de xampany, que a casa eren escasses, plects de paper de diari i tot allò que encara podia tenir una segona vida. A aquesta recollida selectiva, que ara sembla que costi tant d'organitzar, hi contribuïem tots. Quan arribava a casa amb un bon ferregot, tenia la certesa que amb allò també ajudava, ni que fos una mica, al sosteniment de l'economia familiar. Tampoc vull oblidar els embolcalls de la xocolata Gluki. Els guardàvem ben plegats perquè també eren moneda de canvi: joguines per Reis o gots i plats durant tot l'any. Recordo especialment un any que havia demanat que em portessin un nino de goma com el que presidia l'aparador gran de la botiga de Can Tenas. No me'l van dur i em vaig trobar amb en Paqui, que devia ser el nino que entrava en

el circuit d'intercanvis de la Gluki. Amb el temps vaig entendre que no tot el que arribava a casa ho feia pels canals habituals, i que les economies ajustades també generaven recorreguts propis, sovint prou imaginatius.

I, per acabar-ho d'arrodonir, hi havia les gàbies amb conills i l'hort a Sant Francesc. No formaven part de cap projecte d'autosuficiència ni de cap idealització de la vida rural: eren simplement una altra manera



d'assegurar que a casa no faltés allò imprescindible.

Tot això ho tinc dins del meu petit marc, que només deixa veure una part minúscula de la vida dels anys cinquanta. No és una fotografia excepcional perquè estic segura que, canviant els noms de les botigues o els oficis del pares, podria encaixar en moltes altres famílies de l'Olot d'aquells anys. Potser amb la memòria personal no podem explicar-ho tot, però sí que podem retenir petits fragments que, sumats, acaben dibuixant una història compartida.